

KÖZÉP AJTAI, és ÁRKOSI

NEMES

BENKŐ JÓSEF

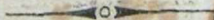
Hárlemi Tudós Társaság' Tagja' és a'
Sz. Udvarhelyi Ref. Fő Oskola' vőlt
Professora'

BIOGRAPHIÁJA.

Készítette Közép-Ajtán 1820-ban Oct. 4-kén

Árkosi BENKŐ FERENCZ

most Szószólló M. Vásárhelyen.

KOLO'SVÁRON.

Nyomtatott a' Ref. Kollégium' betűivel 1822.

Török István által.

Notre mérite nous attire l'estime des honnêtes gens, notre étoile celle du public.

A' Jó emberek' betsülését érdemeink szerzik meg; a' világot csillagzataink.

Rochefoucauld.

Imprimatur *

Claudiopoli d. 16 Decembris a. D. 1821.

Franciscus Szilágyi impr.

*Farcsádi Tiszteletes Jó'sa János' Esperest,
és Közép-Ajtai Ref. Pap' Három Szék-
ről írt Statisticai Jegyzéséből.*

BENKŐ JÓ'SEF Közép-Ajtáról, született
1746 *ban* édes atya *Benkő Mihály* Közép-Ajtai
Pap, és Erdővidéki Esperest volt, fiai közül
Jó'sef az Enyedi Kollégyomból előregedett at-
tya mellé hozatott 1767 *ben*, 1775 *ben* Notárius,
1780 *ban* Esperesté, 1788 *ban* a' Sz. Udvarhelyi
Fő Oskolába Vallás-tudomány' Professorává té-
tetett; onnan pedig a' Méltóságos Fő Consisto-
rium jónak ítélte házi nyugalomra botsá-
tani 1790 *ben* rendelvén számára esztendőnként
100. Mforintokat. Hazájába mintegy 24. esz-
tendőket elnyomorogván, az örök nyugalom-
ra szállittatott December' 28 *kán* 1814 *ben*. Írt
élete' virágjába néhány nevezetes, és sok után-
na való járással készült munkákat, u. m. Trans-
silvaniát vagy is Erdély' Ismertet V. Dara-
bokra intézve, melyből tsak a' két első jött-ki,
ezért a' Hárlemi Tudós Társaság BENKŐT
maga Tagjává tette; a' III. Darab u. m. a' Spe-
cialis része kézírásban áll a' N. Enyedi Fő
Oskola' Könyv-tárában. Milkoviát 2. Darabba,
's még egynehány apróságot, minémű: Imago
Nationis Siculicae; Nomenclatura Botanica; Rhus
Coriaria, vagy Szkumpiáról, melynek természé-
a 2 tésé

téséért a' Felséges Monárchától egy 100 forintos arany folyó pénz, (de nem medaliával a' mint Benigni Úr írja) ajándékoztattott-meg. Sokat írhatnék ezen nevezetes Férjfiuról, de most Pau'sa!"

Már, hogy a' Jó'sa Úr Pau'sája igen hosszú, vagy örökre tartó ne-légyen, az említett nevezetes Férjfiuról, míg a' maga kezével megírt Biographiája előkerülne (a' mihez reménység vagy) hiteles Datumokból, 's magam tudásából, minthogy gyermekségemtől-sogva Deákságom' végéig, a' ferialis napokon többnyire velle együtt lenni, sok tárgyakba utasítást venni, élte' történeteit gyermekségétől kezdve több ízben elbeszéltetni hallani, 's látni is szerentsém vala, bővebben, és minden részrehajlás nélkül ezeket jegyzem-meg

NÉGY IDŐ-SZAKASZOKBAN.

I.) BENKŐ JÓSEF a' ki magát világ eleibe bocsátott munkáiban 1798-ig (míg t. i. vérattyafiaival együtt productionalis perébe Árkosról vett eredetét, és Ősi Nemességét megbizonyította, és abban a' Felséges Udvar is kegyelmes Rescriptuma' ezen szava szerént: — *praenominatos producentes pro nobilibus, lege immunibus declaramus, quemadmodum statuimus, atque decernimus praesentium per vigorem*: meg erősítette) Közép-Ajtáról, azután pedig Arkosról is írta, Deákoson így subscribályán: Josephus Benkő de K. Ajta, nobilis de Árkos, született 1740-ben (nem 1746-ban) December' 20-án. Bardotzon, hól az édes attya

Ben-

Benkő Mihály 24. esztendeig, az előtt M. Hermányban 10-ig, végre K. Ajtán, született Falujában 14-ig, mind öszve 48 esztendeig Papi hivatalt viselt, 's az alatt 11. esztendeig Erdővidéki Esperestséget; és Testvérei voltak *Benkő István*' Süljei, és azután Herepei Ref. Pap, K. Ajtán lakott *Benkő Sámuel*, *Márton* és *János* kiknek az attyok *Benkő István*, ennek pedig Nagy *Benkő János* volt, a' Nemzeti Fejedelmek, és a' Nationalis Insurrectiok alatt Székelyek' Hadnagya. A' BENKŐ JÓ'SEF édes anyja volt, ugyan Erdővidéki Ref. Pap és Esperest, Hermányi *Dénes Péter*' leánya *Judit*, kitől 12-ten születtek, de azok közül három értelmes gyermek korban elhalván, ezek értek ember kort:

1. *Sára*, Péterfalvi Ref. Pap Szenkirályi Jánosné.

2. *Mária*, Füleli R. Pap Borbát Jánosné.

3. *Rákhel*, Királyfalyi Ref. Pap Kolumbán Sámuelné.

4. *Rebeka*, Czegei Ref. Pap Boda Gergelyné.

5. *Anna*, ez a' Szüzesség' Koszorújában holt-meg, noha sok kérői voltak.

6. *Susánna* Bardotzi R. Pap Papp Bálintné.

7. *Mihály* Haranglábi, Bögözi, és végre Sz. Er'sébeti Ref. Pap, minekutanna 1770-ben a' Tygurumi Academiáról lejött.

8. *Sámuel*, Alsó Rákosi Ref. Pap, hogy a' Lejdai academiáról lejött, és az előtt egy esztendeig Sz. Udvarhelyen Con-Rectorságot viselt.

9. *Jó'sef*, ki születésére nézve 'Su'sánnának kívül Testvérei között legkissebb volt, tanulását az édes attya mellett Bardoczon kezdette,

onnét a' Nagy Baczoni Rectorális, onnét pedig a' Sz. Udvarhelyi nagyobb Oskolába ment és tanult Testvér Bátyjaival, a' míg a' Classiskon keresztül ment, 's midőn Deákságra léphetett volna már kiment N. Enyedre, a' hómint Publicus egy esztendeig halgatta a' Professori Leczkéket, azután lett Deákká; ott tanulván 1767-ig midőn 27 esztendő s volna, elöregedett édes atya mellé K. Ajtára Papnak ki hozatott.

Nevezeselek ezen idő' alatt rólla, míg Pappá lett t. i.

a) Még kicsiny korában, midőn Oskolába járó gyermek volt, kitetszett belőlle, hogy a' Tudományon kap, mert midőn az édes atya prédikállott, vagy Uri Szent Vatsorát osztogatott, a' Templom Ajtóba megbúva halgatta édes atya' beszédét, és az elő-hordott Sz. Írásbéli helyeket magának, ha gyermeki módon is, feljegyzette, és megtanulta.

b) Míg N. Enyedre ment tanulni, addig magát Ajtai Jó'sefnek írta, és hivatta Testvéreivel együtt Falujáról (mint édes atya is hivatta magát Deákságától fogva, *Ajtai Mihálynak*) de ott Professor *Ajtai Mihály* ezért megszólította, és hogy magát tovább Ajtainak hivassa, azt mondván jó neve van, meg nem engedte.

c) N. Enyedi Publicus korában a' Professori Letzkéket oly figyelemmel és haszonnal halgatta, hogy midőn revocatio, és Examenek alkalmatosságával, némely különösebb kérdések-

sekre az elsőbbek nem felelhettek, ő mindenkor kész volt megfelelni.

d) Még Deák korában elkezdette vólt írni Transsylvania nevet viselő betses munkáját, de K. Ajtai Papságába végezte bé, 's adta ki annak Generális részét 2. Darabokban; mely munkának írására alkalmatosságot szolgáltattott azon környül-állás: Enyedi Pap *Hérmányi Dénes Jó'sef* 1763. *ban* elhalálozván midőn könyvei, és írásai licitáltatásába mint atyafi foglalatoskodnék, a' füstös, és rongyos írásokat is jó árron akarván eladni (melyeket mint egy sütő kementze oly nagy rakásra a' Kollégyom Auditoriumába behordatott, 's a' Városi Örmenyeket hogy bors takarni megvegyék, behívott vala) maga verte azoknak árrát, és senki nem igérvén annyit mint ő, reá verettetette — melyel a' tanuló ifjuság kinevette, ő pedig Kamarájába elhordatván, talált azok között olyan jegyzésekre is, melyeket azután haszonra fordithatott; *segített az is*, hogy Pap korában Erdélyben majd minden falukat megjárta; mindenféle embertől tudakozódott, a' kiknél valamely privilegiális levelet, vagy régiségre tartozó dolgot észre vett, azoknak közölte-tését kérte — az Archivumokból pedig Cancellistákat vévén maga mellé, sok írásokat magának ki-íratott — *Segített még az is*, hogy a' Természet' 3 országait a' Linné sythemája szerént jól ismérte 's munkáját is ahoz szabva készítette; már tsak ezen egy ok is elégséges azon criminationak a' megczáfolására, hogy azon munkát nem az említett *Hérmányi Jó'sef*

sef Enyedi Pap írta, mert a' Linné Systemája 1788-ban születvén, még nem vala 1763-ban mikor *Hérmányi* elhőlt. Ezt szemére lobban-tám én is M. Vásárhelyt a' Méltóságos Törvényes Királyi Tábla' Dictaturáján 1819-ben egy Procurátor Úrnak, midőn véletlenül így szóllana hozzám: a' Transsilvaniát meg van mutatva, hogy nem BENKŐ, hanem *Hérmányi* uram az Enyedi Pap írta; mely méltatlan megtámadásra, én is hirtelen kimondám kereken: a' bizony Tekintetes Úr nem igaz, mon-djon csak egy argumentumot, mert én mindjárt ellenkezőt mondok; — de egyebet nem mond-hata, csak azt hogy kézírásba meg vólna pa-ragraphusról paragraphusra, a' mint *Hérmá-nyi* uram írta; melyre én azt replicálám: a' nyomtatásból könnyen le lehetett írni — de, hogy *Hérmányi* uram a' BENKŐ által ki a-dattatott Transsilvániát paragraphusról, para-graphusra nem írta 's nem is írhatta bizonyos abból, hogy azon Munka' egy részében Erdély-nek a' Természet' 3 Országából lévő produ-ctumai: az állatok, plánták, és kövek, a' Linné Systemája szerint vagynak leírva; *Hérmányi* uram pedig hamarább elhőlt, mint a' Linné Systemája megszületett. Erre nem is felelhete a' tisztelt Úr semmit, hanem az elsőbb Pro-curátor, és más pereik folytatásáért ott jelen volt Úrak kedvetlenül értvén azt, hogy BEN-KŐ majd csak egyedül *Bod Péteren* kívül Nem-zetének és Hazájának nevezetesebb, és tudó-sabb írója, még is hólta után diffamaltatik, azt adák az előbbi argumentumhoz: hogy BENKŐ

sok oly dolgokat is írt meg, melyek a' *Hérmányi* uram halála után történtek — Ezeknél fogva bétorkoltatván a' Procurátor Úr, fejét le-süté, és elhalgata, 's így ezen Criminalis processus is, mint fundamentum nélkül való el-enyészék.

e) Legelső munkája mely nyomtatás alá ment, volt a' *Boñoniai Mese*, melyet 1764-ben szóról-szóra fordított és hosszszasabban, 's éit-hetőbben 12 lábu magyar versekbe foglalt egy N. Enyeden megtelepedni kívánó szegény Ty-pographusnak azon kérésére, hogy írna vala-mit, a' mit ő egy nap ki nyomtathatna, és abból bár kevés pappirosra való pénzt szerez-hetne — ezen kérését a' Typographusnak tel-jesítvén, mihelyt az exemplárok készen voltak, mindgyárt el is költek, nagyobb részét a' De-ákság megvén — melyért a' Typographus nagyon áldotta BENKÖT.

f) Midőn némely férfiákon hazájába vólt, ha az édes attya arra kérte, hogy a' mezei munkásokhoz ki mennyen, arra nem jó ked-vel ajánlotta magát, azt adván okúl hogy ott-honn már több hasznót tud tenni; ha pedig az Ekklesiában halott esett, és az édes attya kérdete ezen szókkal: Jó'si fiam! nintsené vagy egy halotti prédikátziod? azt felelte: nintsen atyám uram de mindgyárt leszsz; kész is vólt mindgyárt és temetett; a' Jó'si nevezetet pe-dig édes attya előtt úgy vetkezte-le, hogy egy-kor attya' jó kedvébe tsinoson ki mondotta, hogy már Jó'sefnek is elég nagy vólna. —

g) Kevés esztendőig Deákoskodott N. E.

nyeden, nem hogy a' Seniorságot megvárta volna, sőt még a' Praesességet sem érhettele — noha ez, a' publicus praeceptorságon sokkal elébb járt; még is azon idő alatt szorgalmatossága által magát annyira tökéletesítette, hogy a' nálánál elébb való Deákok közül tétetett praesesekből többeket tanítgatott a' Kollégyomban, bezárt Kamarákban — betsülete is volt mind a' Tanuló ifjúság, mind a' külső Uraságok előtt, kikhez midőn innepre a' szokás szerint Legátioiba ment gyalog; Lóvan, vagy Szekéren küldetett viszsza, nem 5 vagy 6 hanem 50. 60 forint patrociniummal; — a' Báró Kemény Urak közül nevezetesen volt egy nagy Patronussa, ki academica promotiot ígért volt néki, de ezen patronussát az Udvarház tornátza' véletlen leszakadása, ez életből véletlenül kiragadván, azon ígéretét maga nem, hanem tsak Özvegye telyesíthette egy néhány aranyokban. Academiára még is az akkori idő' környülállásai miatt elnem mehetett; hanem az édes attya a' vénség' terhe alatt elgyengülven maga mellé kívánta hozattatni Papnak; 's midőn megtudta, hogy az Ekklesia is hajlandó attya' akarattyára, bėjött N. Enyedről; de az alatt, egy felesége után K. Ajtára telepedett és ott meg is nemesedett Létzfalvi Mihály György nevű ember ki az előtt kevéssel oda való Oskola-mester akkor pedig ott jó gazda volt, ki-költ ellene, és az Ekklesiának némely tagjait is maga mellé tsatolván, azt állította 's kívánta elhíttetni: hogy BENKŐ JÓSEF még igen ifjú Papnak; hanem Mesternek jó lészen,

ezt megértvén ő és látván az ellenkezést, viszá-
ment a' Kollégyomba; azután ismét az egész
Ekkle'sia megedgyezett béhozatalában, 's meg-
is hívta Papnak, a' mikor kérdezték az Enye-
di Professorok, tudván előbbi történetét, hogy
már elmenne-é? és ő azt felelte: igen is el —
noha tudja hogy a' Proféta fiu nem kedves
maga hazájában; el is jött, de oly kötés levél
mellett, hogy éltéig, ha magának kedve nem
lészen elmenni K. Ajtáról, ki ne tehessék.

II.) K. Ajtai Pappá lévén, mintegy esz-
tendő múlva házassági szövetségre lépett az
odavaló Oskola-mester Fülel *Csőög Miklós'*
Mária nevű leányával, kitől születtek, a' meg-
hóltakon kívül ezen felnevekedett gyermekei:
1. *Mária*, Bibartzfalvi Szabó Lórintz Strá'sa
mesterné, 2. *Rákhel*, Köpetzi Tókos Jó'sef Káp-
lárné, 3. *Jó'sef*, 4. *Sámuel*, 5. *Klára*, Benkő Jó-
'sefné. — 6. *Lidia* K. Ajtai Kövér Sámuel Káp-
lárné, 7. *Mihály*. 8. *Borbára*. Ezen idő alatt,
és Papságában, mely az ő életének virágzó,
és ért gyümölcstökét is hozó Szakasza vala,
nem tsak említett feleségével igen szép házas-
sági életet élt, és mezei gazdaságot is fojtatott,
hanem a' mellett, hogy Papi hivatalát ditsére-
tesen viselte; a' szorgalmatos olvasás, és sok
utánnaivaló járással készített munkáji által ma-
gát a' tudós Világ' előtt is megismértette, jó
hire, neve, betsülete naponként nevedett és
semmivel érdemeit nem homályosította; tsak
hamar azért a' Hárlemi Tudós Társaság ötet
Diplomájánál fogva maga Tagjává tette, az *I-*
mago Specuum — nevű munkájáért, az előtt

hogy

hogy a' Transsilvaniát kiadta; bődög emlékezetű Felséges Mária Thérésia pedig a' Kolosvári Universitásbeli egyik Katédrával tisztelte-meg, melyet tsak ugyan ő elnem fogadott, nem akarván K. Ajtáról ki bontakozni hanem az Erdővidéki Ref. Tractusnak 1775^{-ben} Notariussa, 1780^{-ban} Esperestje lett; 1788^{-ban} még is Sz. Udvarhelyre vallást és azzal együtt járó tudományokat tanító Professornak tétetett.

*Nevezetesek még ezen idő alatt, rólla míg
t. i. Professorrá lett:*

a) Mindgyárt ifjú Pap korában Synodusra menvén megismértette magát azzal is, hogy felsőbb Rendelés lévén a' Papi öltözet formája, és színe feljelentéséről, midőn hallaná, hogy a' Szederjes szint *Moreus Color*-nak neveznék, fel szóllott ezt mondván: Tiszteletes Szent Synodus! ha azzal a' terminussal tészük-ki a' Szederjes színt, a' Felséges Udvar azt meg nem értheti; melyre megkérdetvén a' Püspök által ily szóval: hát hogy kell Tiszteletes Uram? azt felelte reá: a' Szederjes szín Linnaeus szerint: *Caesius Color*.

b) Papi hivatalához kezdvén, azt nagy könnyűséggel, még is mindeneknek, a' kik halgatták meglegedésekre fojtatta, úgy hogy mindenfelé jó híre elterjedett, ezért némely Pap jó Barátai, hogy megpróbálják, hozzá mentenek a' Hét'vége felé, Pénteken Szombaton, egész Vasárnap 9. óráig velle időt töltettek, és a' prédikáztiora lehető készületre, egy órát sem engedtek, mikor a' Mester kérlette, harangozhat-e?

hat-é? akkor kérte ő is nála volt Barátjait, hogy valamelyik helyette szolgálna, de azok közül egyik is magát arra, czéljok ellen nem ajánlotta; melyért így szólott hozzájuk: nó Barátim! ha nem predikállotok, válaszsztatok legalább ti nékem Textust miről predikáljak, hogy ne gondoljátok azt, hogy előre készültem, 's annyira meg ne ítéljete. — Választottak is azok, 's míg a' Mester harangozott, ő addig a' tanuló házában gondolkodott, és azzal a' Templomba menvén úgy prédikállott, hogy Barátjai akkor halván bámúlták, azután pedig mindenfelé a' merre mentek Trombita módjára hirtették nagy Tudományát, és könnyűségét

c) Midőn b. e. Felséges Jó'sef Császár 1773-ba Erdélybe jött, az Erdővidéki Ref. Tractus BENKŐ JÓ'SEFet rendelte ki, azon panasznak feladására, hogy a' Miklósvári Ekklesia' Templomát és Parochialis Házát 1717-be G. Kálnoki Ádám Úr elfoglalta volt — mely követséget magára vállalván, midőn a' Felséges Monárcha' eleibe bortsáttatott, az őtet nem csak meghalgatta, hanem hozzája nagyon közel menvén, 's Papi öltözte mejjén lévő gombjait fogogatván, velle nagy leereszkedéssel beszélt, és a' panaszra ezt válaszolta szóval: *multae adhuc tales querelae sunt ad me delatae, habeo curam.*

d) A' mellett hogy Papi hivatalát dicséretesen, mezei gazdaságát hasznoson fojtatta 's egy néhány munkák' irására is érkezett, Fűvésztudományját is a' Liuné Sythemája' bėjövetelével tökéletességre vitte, 's a' plánták' ter-

mesztésében is szorgalmatoskodott — a' Házánál lévő kertén kívül három szép kiterjedésű kerteket épített, melyek közül nevezetesen az egyikben majd mindenféle gyümölcs és másféle ritka fákat, melyeket megszerezhetett, és a' melyek a' szabad levegőt megszenvedték szaporított; itt termesztette az úgy nevezet E-tzet fát, vagy K. Ajtai Szkumpiát is (*Rhus Coriaria Linnaei*) nagy bővséggel, minekutánna annak a' Kordovány készítésre lévő hasznát egy Brassai szegény Timár mester emberrel probát tétetvén kitalálta; melyért a' feljelentés után, és hogy azt köz hasznúvá is tegye, a' Felséges Monárchától egy darab 100 forintos arany pénzzel ajándékoztattott meg; a' mint Jó'sa János Úr is írja, és szemére vetvén Benigni Úrnak, nem akarja megengedni, hogy az Medalia vagy Moneta lett volna; pedig az emlékeztető vagy érdem pénzt Francziáson: Medaliának; Deákúl Stylo Curiali Monétának nevezzük; az akár pendens, akár currenslégyen — Ezen Szkumpiáról készített is egy kis útasító munkát, mely Erdély nagyobb részében Falunként ki osztatott, parantsóltatván a' Felséges Királyi Guberniumtól, hogy annak termesztésére minden Communitas helyet szakaszson, és mivelje — mely kis munkában leírta a' *Rhus coriariának* természetét, szaporítása, és haszon vehetése' módját, mint kellessék azt esztendei jövései vagy csemetéivel, és leveleivel együtt Juliusban mikor levelei tökéletesen megértek, és szép zöldek száraz időn megaratni, árnyékos helyen megszáraztatni

ni, 's azután porrá törni, hogy belőlle a' varga-lév, németül: *Lohe* készíttethessék — azt is meg jegyezvén, hogy ez a' *Rhus Coriaria* az, melyel Olosz országban is élnek a' Kordovány készítésében, és hogy e' sokkal jobb a' *Rhus Cotinus*nál vagy is Oláh Országi Szkumpiánál; mint a' Tudósok is megjegyezték: hogy a' hól *Rhus Coriaria* nintsen, ott *Cotinussal* is lehet élni.

Több Kertjeibe főképpen Konyhára való, és orvos plántákat termesztett, a' ritkábbaknak gyökereit és magvait felső Országról szerezte-meg, sőt még Amerikából is egy jó baráttya Nemes *Szent Imrei* O. Doctor *Balog Jó'sef* által. Hazájában talált egy olyan plántát, mely a' Linné *Systhemájába* nem völt bétéve — ezt azért felküldötte a' felső Országi Tudósoknak, 's azok az ő nevérol így nevezték: *Epilobium Benköianum*.

e) Jó híre mindenfelé elterjedvén prédikálása, 's fő képpen munkái által, a' nélkül, hogy abba valamit tudott annyival kevésbé hogy annak utánna kívánt volna járni, Sz. Udvarhelyre Professornak megtette a' Ref. Supremum Consistorium 's midőn mint Esperest Synodusra készülne, *Vágó István* nevű Székely ember Komja és halgatója hozzája méggyen 's mintha tudta volna a' fő Consistorium határozását azt mondja: Tiszteletes Esperest Komám Uramot töllünk bizonyoson elviszik, mert én az éjszaka azt álmodtam hogy a' Tornyunkból a' nagy Harangot leeresztették, a' nagy Harang pedig a' Papot, a' kis

Harang meg a' Mestert jelenti — BENKŐ ezt akkor elnevetvén, tsak hamar elindult a' Synodusra 's még az útjában némely Pap jó Barátjai megkérdezték ezen szókkal: hát Tiszteletes Barátom Uram resolválta-e magát az Udvarhelyi Professorságra? melyen ő eltsudálkozva azt felelte, hogy még eddig arról semmit nem is hallott; azután a' Synodus alatt, 's nevezetesen az Udvarhelyi Oskola' Fő Curatorától B. *Daniel István* Úrtól megértette a' Fő Consistorium rólla tett határozását, de ő azt telyességgel elfogadni nem akarta, mint-hogy már K. Ajtán megtelepedett nagy háznépe, szép gazdasága, és csendessége is vólt, szeretetvén Hazájában is, mely szándékát helyben nem hagyván az említett Fő Curator Úr, a' ki néki is fő Patronussa vala, szemébe egyenesen kimondotta, hogy ha Udvarhelyre el nem megyen Professornak, soha többé szeme eleibe ne kerüljön, és ne mennyen; hogy tehát Patronussát is magára ne haragitsa, mint egy kéntelenségből resolválta magát, 1788-ban; ki is vitettetett melyre hogy kedvé nem vólt, K. Ajtáról kibontakozni nem akart, bizonyos abból is, hogy az előtt nem sokkal, a' mint fennebb is említettett h. e. Felséges Mária Theresia a' Kolo'svári Universitásbéli egyik katedrával megkinálta vólt, mint e' bizonyos az elsőben tsak akkor megindult Magyar Ujj-ság' első kötettyéből, de azt sem fogadta vala-el.

III.) Sz. Udvarhelyi Professorságra lépven, abba tsak mintegy két esztendőig maradhatt, mivel ezen kedve ellen tett, 's reménytele-

telenül károssá lett lépésével tsak hamar elérte életének azon közép pontját, melyről osztán mindgyárt az ő addig nevedett jó hire neve, erőtelenségei kiütésével megtsökkenvén, naponként alább kezdett szállani egész háza' romlására; tsak ugyan erőtelenségei érdemeit egészszen soha meg nem homályosíthatták, főképpen azok előtt a' kik őtet munkáiból távolabb esmerték, melynek bizonyysága lőn, azon Academizáns Ifjú is kitől kérdezik vala felső Országban ily szóval: *ergo vester BENKŐ quid agit?* 's így szólla *ille certe semper bibit*; azt felelték reá: *quis non sitit, qui talia scribit!*

*Nevezetesek rólla a' Professorsága alatt
míg abból kitétetett:*

a) K. Ajtai kiterjedett gazdasága' és Háza' igazgatását Feleségére bizván, tsak nagyobb gyermekeivel, 's felkelhetőinek egy részével ment ki Udvarhelyre, hól az előtt Jó'sef és Sámuel nagyobb fiai tanultak Deákságig, de azután az attyok onnan lett vissza-jövetelével ők is haza szállottak, 's egyszerre mind ketten a' Széljbéli Székely Katonaság terhe alá estek, minthogy édes attyok Székely örökséget birt, és az előll-ementett Productionalis perbéli kegyelmes Altissima Decisionak mái napig sem lett complementuma. Attyok hólta után Jó'sef gazdává és a' Közönség' Jegyzőjévé lett; Sámuel pedig mint Al-tiszt közelebb a' Lengyel Országi Hadi expeditioban elhólt; Mihály ismét a' kisebb fia, Udvarhelyen kevés ideig tanultván hasonlólag a' katonáskodásra szoríttatott;

nagyon ifjú korában, és annak terhétől elir-
tózván Hazájából eltávozott, és ma hól legyen,
él-é, vagy megholt? nem tudatik. — Hasonló
sorsa lett leány gyermekeinek is *Borbáran* ki-
vül, ki hajadon korában elhált, mindnyájon Szé-
kely Katonákhoz kelvén férjhez.

b) Professori hivatalához kezdvén Ud-
varhelyt, a' Tanuló Ifjúság mint híres tudo-
mányú emberen nagyon kapott rajta, majd-
mindenik úgy szólva hozzá bójárós kívánt len-
ni, melyet Professor társa nem a' leg jobb szem-
mel nézett, 's azért mindgyárt nem is a' leg-
jobb akarójává lett; történt azomban, hogy az
Oskola Fő Curátora' B. *Dániel István* Úr el-
hált, és helyébe lett G. *Bethlen János* Úr,
a' Professor társa' fő Patronussa, ki alatt ha-
mi hibátörtént az Oskolában, annak BENKŐt
kezdették okául vetni; nevezetesen egykor Dály-
ába vólt jó uraihoz ki fordúlván, az alatt az
Oskola' felső emeletében egy Kamara felső, és
alsó padlása megégett, 's ez is az ő vigyázat-
lanságának tulajdonittatott. — Ezeket ő észre-
vévén nagyon megszorodott, és bujában ott
kívánt vigasztalást keresni, az honnat tsak ha-
mar romlása következett; a' Tanítás óráit gyak-
ran elmúlatta, 's azért Elöljáróitól még meg is
szóllittatott; de midőn a' criminalis actio el-
lene feladatott, a' Jé'sus példáját követve ma-
gát semmivel nem mentette, sőt azt felelte:
mind azok a' hibák igazak, és úgyvagynak,
hát még a' mit nem tudnak, sok és több hi-
báim is vagynak! a' lett tehát a' finale Delibe-
ratum, hogy BENKŐ JÓSEF a' Professorság-
ból kitétetett. — tsak ugyan

c) A' Ref. Fő Consistorium nem hagyta
 űt minden vigasztalás nélkül, hanem érdeme-
 it hibái mellett is megtekintve 200 Rforinto-
 kat (nem 180 magyart a' mint Jó'sa Úr írja)
 rendelt oly formán számára, hogy azt míg hi-
 vatal nélkül lészen esztendőnként végye, és a-
 zon 200 Rftokat egy darabig egészen; azután
 pedig a' 180 mfrokat vette is egész hólta nap-
 jáig — noha voltak oly Hazafiak is, kik ezen
 Beneficiumtól is készek voltak megfosztani, ha
 hatalmakban lesz vala, 's midőn azt nem te-
 hették, hazug hírt támasztottak, hogy BENKŐ
 a' Consistoriumtól rendeltetett fizetését is Pap-
 ságával együtt elvesztette volna.

IV. Az Udvarhelyi Professorságból lett ki-
 tétettetésével, nem lett ő mindgyárt oly ha-
 szonvehetetlen emberré a' mint sokan képzel-
 ték, hitték, és hírlelték is; sőt inkább hazájá-
 ba jővén, tsak hamar mezei gazdaságát, 's fű-
 vész kertjeit ismét felépítette, ki adott, és kéz-
 írásban maradt munkájának nagy részét, mint
 azoknak Datumaiból megtetszik ekkor készí-
 tette, a' fenn említett arany Monetát is ekkor
 nyerte; gyakran midőn megszöllittatott a' vi-
 déki nevezetesebb emberek felett halotti Papi
 szolgálatot tett, rendszerént tsak addig készül-
 vén, míg Papi ruháját elő kereshette, vagy ha
 más faluba kellett menni, oda megérkezhetett;
 de utóljára ezen szolgálattyától is elrekesztetett,
 és elérte életének ezen szakaszában azon nem
 reméllett idő pontot, melyben nem tsak az
 élet' köz terhét a' vénséget hordozta, hanem
 több olyan kedvetlenségeket, és rövidségeket

is kénytelen volt szenvedni, melyek siettette vezették a' sírfele; még is azokat békességes tűrő nagy lélekkel szenvedte, a' sors ellen soha a' legnagyobb méltatlanságok és tsapások között is nem zúgolódott mind az utolsó pontig, azt mondván és hívén is mindenkor: *hogy az hól az emberi segedelem megfogyatkozik, ott kezdődik az Isteni kegyelem — Ludit in humanis Divina providentia rebus!* így aluvék-el, ez a' tudományok' szövétneke életének 74-dik esztendejében 1814-ben December' 28-kán reggeli 9. óra után.

Nevezetesei rólla Professorsága után, haláláig.

a) Mint egy két esztendővel azután, hogy Udvarhelyről K. Ajtára maga örökségébe jött vala házi nyugalomra, a' Köpetzi Ref. Ekklesia Papjának meghivta, és oda is oly kötés levél mellett ment, hogy míg magának kedve nem lészen onnat elmenni, ki ne tehessék; vagy 6 esztendőig ott is fojtatta Papi hivatalát, mely idő alatt tagadhatatlan az, hogy némely Temetési szolgálatra magát elgyengítve jelent-meg, de ha a' prédikáló helyre felálhattott, oly Tanítást tett, hogy Halgatóji tanítását halván, és az ő elgyengülését látván, magokat a' sirástól meg nem tartóztathatták — mely gyengeségét, és a' vénység' terhe közelítését maga is érezvén, Ekklesiájával úgy egyezett, hogy fele fizetésre Káplán vitessék — 's vitetett is, de BENKÓ csak hamar minden fizetés nélkül hagyatott az Ekklesiától.

b) Másodszor is K. Ajtára házi nyugalom-

Jomra menvén, ismét midőn megszólíttatott Pa-
pi szolgálatot tett, esketett, és temetett; mint-
hogy pedig egy néhány oly személyeket ösz-
ve esketett, kiket magok Papjai nem akartak
öszveesketni — azért feladatott, és imputatio
alá is jött mind a' belső, mind pedig a' kül-
ső Forum előtt. Ugyan is a' Generális Syno-
dusra, mely akkor Ilyefalván tartatott, meghí-
vatott, az hól meg nem jelenvén, azután meg-
intetett, hogy több oly személyeket egybees-
ketni ne mérészeljen: de az Intésnek kevés i-
deig lévén foganatja, a' kiket még is öszve-
esketet, azoknak Házasságok törvénytelennek de-
claráltatott, maga pedig pro prosecutione a' Kül-
ső Törvényszéknek által-irattatott, melynek
következéséül a' Miklosvárszéki Magistratualis
Fiscus ellene Büntető Keresetét bé is adta
1803-ban, 's minthogy azon idő alatt is míg
pere folytában volt kilentz pár Személyeket es-
ketett-öszve, Miklosvár-Széke négy esztendei
Szamosujvári fogságra ítélte — az honnét e-
zen Büntető-per a' szokott appellatio útján a'
Méltóságos Törvényes Királyi Tálára menvén,
midőn 1804-ben Aprilis' 20-kán proclamáztatott
a' Dictaturán, *Márkus Vaszival* együtt, ki tol-
vajságért pereltetik vala, az elsőbb Procuráto-
rok vetekedtek a' felett, hogy melyik defendál-
hassa, kik közül K. Vásárhelyi *Kováts Mik-*
lós Úr, úgy is mint compatriotája, úgy is mint
völt Tanítványa több júst praetendálván hoz-
zá, azon Perét kezéhez vette, és oly felséges
Defensát tett, melyel Aprilis 25-kén submittal-
tatott is, hogy midőn decidáltatott, a' Méltósá-

gos Törvényes Királyi Tábla azon esztendő, ben BENKŐ JÓSEFet a' Szamosujvári fog, ságtól menté tette, tsak egy Homagium fizetés, re ítélte; mely után a' Királyi Tábla fiai közt támadott a' vetélkedés, hogy a' megítélt poe, nalitást melyik fizesse-le, 's azok közül az e, gyik Itélő-mester Úr ismét mint compatriotá, ja méltóbb jussal akarván azt lefizetni, a' Ki, rályi Fiscalis Fő Director Úr azon poenát egé, szen condonálta.

c) A' Büntető kereset alól e' szerint tel, lyesleg feloldoztatván, ismét egy darab idő múl, va némelyektől kevés jutalommal több rend, ben is megtsalattatott, és egy néhány párokat öszveesketett, ekkor osztán publicáltatott az is, hogy BENKŐt senki Papnak ne ismérje, 's a' Tiszteletes névvel ne szólíttsa-meg, a' kiket még is egybenesketett, és a' kik Házokban helyet és alkalmatosságot adtanak az ily esketéseke, re, mind azok páltzával büntettettek midőn ki tudódott; rólla pedig a' Tiszteletes nevet hól, ta napjáig semmi kemény parantsolat le nem törölhetette.

d) Házi-gazdasága 1805-ig míg t. i. Fele, sége Junius' ö-kán elhólt még jó lábon állott, ennek pedig halálával egészszen elpusztult, gyermekei mellőlle eltávoztak, feles felkelhető Javait hirtelen széjjel hordották inkább mint felosztották, maga is elhagyta addig vólt lakó Jóságát, arról az épületeket, minthogy egye, dül hagyatott vala, eladta, a' Jóságot azok ma, radékinak kiktől szerzette vólt ki adta, 's így az még éltében pusztá kenderes kerté vált; ö

magát kevés felkelhetőkkel Jó'sef fia mellé vonta-meg egy külön szobában, fekvő Jóvait gyermekei között felosztotta; 's azok szolgáltatták-ki eledelet, és ruházattját nem minden fogyatkozás nélkül, még is azokra nem panaszt, annyival kevésbé soha rosszat reájok nem mondott, sokszor így szólván, ha másoktól provocáltatott: *én soha nem átkozom egyik gyermekemet is, mert tudom hogy bűnös vagyok, 's megérdemlem akár mivel is látogat az Isten általok.*

e) Az alatt is mig Jó'sef fia mellett lakott, az olvasásban, nevezetesen az officinalis plánták' gyűjtésében szorgalmatoskodott, és ezeket a' Szkumpiával együtt gyakorta csomonként, és 'sákokkal küldötte Brassóba, az honnat a' Doctorok, ha némely fűvek praescriptiojok szerint a' Patikákban nem találtattak, az orvosság után járókat ő hozzá K. Ajtára szokták vala igazítani, és ő azoknak mindjárt tudott a' féle plántát adni, főképpen Nyárbán. Ezen lakó szállásán történt rajta az is, hogy midőn házánál volt kertében egy essős időn az ő hírével nem egyező öltözetben plántáit curálgatná, egy külföldi nemes Ifjú Udvari Tisztjével együtt, látni kívánván ötet meg kereste, 's a' kertben midőn mondaná, kit, miért keres, és aggratulálna is, szomorúan ezt felelé: *Aspectus minuit famam! Sajnálom hogy nem láthattyak, a' kit keresnek, és akarnának látni!*

f) Élte' bódogabb Szakaszszában feles számú könyveket gyűjtött össze, és szép Thé-kát

kát állított volt, melyet Köpetzi Papsága után eladóvá tévén, sok fő Urak kérték, 's meg is vették volna, de ő azt manuscriptumaival együtt, hogy többen használhassák, a' N. Enyedi Kollégiumnak szánta, az honnat két Professor Biztos Urak bójóvén K. Ajtára hogy megvegyék, első szóval mindgyárt ezer forintot ígérték, ő pedig tsak 700^{szat} kért, és többet elsem vett azon okból, hogy ő is Tudományát az Enyedi kútfőből meritette volt, és azért is, hogy ha kissebb fia Mihály, vagy valamelyik közél való attyafia oda megyen tanulni, a' Professor Úrak légyenek az olyanra tekintettel. — Így könyveinek nagyobb része, minden manuscriptumai, a' Hárlemi Tudós-Társaságtól küldetett Diplomája, és maga lefestve volt képe (melyet a' Diplomával egybe téve Tiszteletes Jó'sa János Úr adott a' Professor Herepei Úr kezébe) az Enyedi fő Oskola' számára kivitettek.

g) Egy Geitz nevű jó baráttya, ki a' Széjibéli Székely katonák között fő Hadnagyságot viselt, és a' Török háborúból Konstántzinápolyba fogságra vitettetett, onnan lett ki szabadulásakor tudván azt hogy BENKŐ a' könyvet szereti, hozott volt számára egyet, mely Török Grammatica és Lexicon volt, egy olvasó könyvvel, Görög és Olosz nyelven magyarázva, ebből késő vénségében kezdett volt Török nyelvet tanulni, és annyira is vitte vala, hogy fordithatott, de szomorúságára ezen kedves könyve is többekkel együtt Felesége halála után tsak hamar házából elveszett, későre azu-

tán az helybéli Tiszteletes Pap Jó'sa János Úr ezen könyv' hollétét észre vette, és azon kötelezés megigérése mellett, hogy azt hólta után az Enyedi Kollégyomnak hagyja, előke-
rítettét megígérte — jó szívvvel kész volt ő kö-
telező írást adni 's könyvét meg kapván, mi-
dön megholt Jó'sa Úr is előmutatta kötelező
írását, és azon könyvet pro admanuatione ke-
zéhez is vette, minden ellene mondás nélkül.

h) Mig K. Ajtán lakott, *Tiprotz ajjáról*,
mely egy magos Erdő' kopasz oldala K. Ajta
mellett; a' mig pedig Köpetzen Paposkodott
Hét Lépersről *) mely az Ólt vizére bójáró viz-
mentő helye Köpetznek, az Ujjság-írókhoz gyak-
ran küldött fel némely történetekről irt tudó-
sításokat, maga is szinte utolsó esztendejéig
Ujjságot jártatván. melyet Deákul így szoktak
vala ő hozzá titulálni: *Reverendo Domino*
JOSEPHO BENKŐ de K. Ajta, Societatis
Scientiarum Batavo Harlemensis Sodali.

i) Nem volt ő élte' vége felé is éppen oly
szerentsétlen, mint némelyek képzelték, 's rosz
akaróji szerentsétlenségét örülvén nagyitva hir-
lelték, hanem atyai, és maga által szaporított
örökségében háza, kenyere, és ruházattya volt
mind végig, segítettvén esztendőnként hólta nap-
jáig a' fenn említett Fő Consistorium által ren-
deltetett summa pénzel is, és éppen e' volt o-
ka annak, hogy midőn több fő Patronussai,
hívták Udvarokba, 's ajánlották hogy hóltag
olyan asztallal, a' milyent kíván es illendő
ruházattal eltartyák, soha azon szép ajánlások

(*) melyet másképpen még így is hívnak: *Patak-töve.*

kat elnem fogadta, hanem szeretvén a' commo-
de lételt 's maga szabadságát, holtig maga há-
zánál, és tulajdon örökségiben maradott —
Hogy Felesége 1805-ben elhőlt, mint egy 9 esz-
tendőig volt terhesebb élete módja, de az
alatt is soha a' sors ellen nem zugolódott, ágy-
ba fekvő beteg pedig soha harmad napig sem
vőlt, mihelyt változását érzette mindgyárt ma-
gának orvosságot tudván készíteni — az előtt
hogy meghőlt mintegy két orával ment-bé fel-
öltözve maga szobájából Jó'sef fia' Szobájába,
ott a' tűz előtt magát melegítette, 's hogy a'
gyomra fáj panaszolkodott, azonban közelitvén
az utolsó perczenet, a' fiát kiáltotta ezen szó-
val: *jere fiam Jó'sef ne hagyj!* a' ki megőlel-
vén édes attyát, karjai közt mindgyárt kimű-
lék a' világból.

k) Haláláról a' Tractusbéli Papságot Tisz-
teletes Jó'sa János Úr mindgyárt tudósította,
's eltemetésére meg is hívta, de azok közzül
egy sem jelent-meg, a' külső rendből pedig a'
vidékbéli főbb Nemések jelenlétekkel temeté-
sét mégtisztelték, Hidvégi Gróf Mikó György
Úrral együtt — a' helybéli Tiszteletes Pap Jó-
'sa János Úr halotti tanítást tartván Sz. Má-
té Evangelista XXVI-dik része 41-dik verse' e-
zen szavai mellett: — *jöllehet a' Lélek kész, de
a' Test erőtelen.* Lehet képzelni, hogy a' ta-
nítás a' lehetőségig és tehetségig, mindenik-
re nézve a' Textushoz vőlt alkalmaztatva Jó-
'sa Úrtól; ezzel teste az örök nyugalomra
helyheztetett a' Ref. Ekklé'sia' Temető kertyé-
nek felsőbb, és déli részében azon nagyra ne-
veke-

vekedett Hársfa alá, hól édes szüléi 's vér atyafiai porai is egy csomóba nyugosznak, mint a' BENKŐ Familiájarégi, 's még a' 17-dik Század elein 1622-ben Benkő György által az Ekklesiának ajándékozott örökségében. Temető-oszlop-fájára ez iratott: *Itt fekszik nagy emlékezetű Professor BENKŐ JÓ SEF* 1814. 28. Decembr.

Testi formája, és tulajdonságai.

Közép rendű magos, jó testi állású és compactioju, egészséges testü; Fekete szabású haju, szemöldökü, bajuszszú és szakállú (ezeket heretválva viselte, melyeket az esztendők megfejezettek vala) ábrázatja inkább fejér mint barna, közép sima hajlott órra, tudományt mutató homlóka vólt, 's tartós kék szeme, oly éles látású, hogy ifjú korában a' Hóldvilágon, késő vénségiben Pápaszem nélkül olvashatott, és irt is, ifjú tanuló korában lábait az hideg elrontotta vólt, 's azután podágrát kapván sokszor szenvedet azzal öregségében is — mely miatt csizmát, és nadrágot nyárban ritkán viselhetett, hanem egy lábra valóban, paputsban, vagy igen a' lábához készített bőv csizmában járt, és köpenyegben, minthogy a' csupa lábravalóban járást maga is illetlennek tartotta; ezért mikor kivált az idegenek őtet ily öltözetben meglátták, a' legszerentsétlenebb embernek itélték; külömben Deák, Pap, és Professor korában igen tisztességes, és rangjához illő ruhát viselt. Beszéde igen tiszta, és éles hangú vólt, midőn predikállott soha elmondott szavát nem repetálta, könyörgését mindenkor a' Kántor által elénekeltetett énekhez

szabta, könyvnélkül könyörögvén. Közbeszédbe is maga idejéhez képest igen szép szószerszerrel beszélt; az utszán, és útfélen senki a' ki vel találkozott a' köszönetben meg nem előzhette, hanem ő előre köszönt, igen jó szívvvel beszéllett még a' legalsóbb rendű emberekkel is, a' kiknek kezekben valamit meglátott, annak okát, és tzeljét kérdezte, ezt mondván: *Sokszor az ilyen szegény sorsu emberektől többet lehet tanulni, mint sok nagyobbaktól;* szerette a' tréfát, és a' barátságot, 's midőn némelyeket a' közrendből érdemek felett megbetsült, azok őtet nem betsülték úgy mint a' nagyobbak, és a' kik őtet munkáiból esmerték; de ő azt még sem contravertálta soha, sőt nékem is megtartás végett ezen maximát javasolja vala: *Sis omnibus svavis, nemini gravis, paucis familiaris.* Beszéllett Magyar, Deák, Oláh, és Czigány nyelvet is, értett pedig 'Sidó, Görög, Olosz, Frantzia, Német, Örmény, öregségében Török nyelvet is — az étel nemébe nagyon tiszta, és mértékletes vólt, folyó vizből hosszas időtől fogva nem ivott, hanem tsak kútfőből, az ingerlő italokból pedig sokszor a' mértékletesség reguláját elvéteve is, melynek tsak ugyan többnyire azon személyek vóltak okai, a' kik őtet valamely szolgálatra megnyerni igyekeztek, a' Székely szokás szerint mindenkor valamely Ital' nemével comparéálván ő nála — külömben ha így belé nem vitetett, igen ritkán 's nagy darab ideig sem lehetett őtet elgyengítve látni, olyan állapotban pedig soha sem, hogy lelke gyengesége kiismérszett, és tölle a' tanulni kívá-

nó Tudományt ne halhatott volna, ha észre vette, hogy valamelyik' a' mellette lévőkhöz közzül a' tudományon kap. — Jó szívvvel utasított tanátsával minden hozzá folyamodó embert, 's tanított főképpen a' Fűvek' esméretére, mely egész életében kedves foglalatossága volt a' Historiával együtt: de azért senkitől jutalomul fizetést nem vett, ha csak tudtán kívül a' pénzt sebébe nem lopták, mivel különben ha azzal kínálták, kész volt magát mindgyárt megátkozni, hogy elnem vészi. — Ifjú gyermek korában nagyon könnyü teste hajlású, 's az úgrásban magát megkülömböztető volt, öregségében a' 70 esztendő körül is könnyen járta a' Hegyeket, és serényen gyűjtötte esztendőnként a' hasznos fűveket, melyekből orvosságot is tudott készíteni mind magának, mind másoknak, ha az idő, és a' környülállás úgy hozta magával — neki gazdag Patikája volt az Erdő, és a' Mező. — Hasonló fáradhatatlan szorgalmatossággal gyűjtötte egész életében a' Historiai Dátumokat, melyekből egy néhány esméretes munkát is készített, 's majd minde-
 nikben többek készítéséről is ígértett tett — minden bizonnyal szavának is ál vala, ha sorsa szerentséesebb, környülállásai mind végig kedvezőbbek lesznek, és nem akadályoztatták vala, hogy feltett czéljára sebessebb lépésekkel fúthasson.

Munkái, melyeket megtudhattunk: ki nyomtatva, vagy kézírásban idő rendi szerént ezek:

1. *Bononiai Mese*, melyet fordított, és versekbe is foglalván ki jött N. Enyeden 1764-ben

2. *Filius posthumus*, vagy az Erdővidéki Ref. Tractus isméréte, a' Reformation kezdve 1771-ig, mely az említett Tractus archivumában vagyon. *M.S.* —

3. *Sz Udvarhelyi Novittus Deák*, vagy azon Oskola esmérete, melyet 1773-ban írt, és az akkori Professornak által adott, mint Transsilvániájába emlékezik Tom. 2. p. 295. *M.S.*

4. *Imago Specuum M. Principatus Transsilvaniae admirandorum* 8. Harl. 1774.

5. *Transsilvania*, vagy Erdély isméréte 5. darabban, melyből kettő a' Generalis része ki nyomtatott 8. Bétsben 1778-ban; három pedig, a' Specialis része kézírásban áll a' N. Enyedi fő Oskola-könyvtárában, több manuscriptumaival együtt.

6. *Milkovia* két darabban, a' Moldovai régi Püspökségről, mely a' Székely, és Szász föld egy részire is kiterjedve volt 8. Cibinii 1781.

7. A' Bethlen Farkas Historiáját is rendbe szedte, és annak előljáró beszédet és Indexet írt 1782-ben.

8. *Téli Bokréta* vagy Tornyá Borbára fellet elmondott halotti beszéd 4 Szebenben 1781.

9. *Ólcsó értzeke arannyá változtató Erdélyi Magyar Alchimista*, vagy Professor Fogarasi Pap Jó'sef élete 4. Kolo'svár 1785.

10. *Székely Lakadalom*, vagy Székelyek menyegzői szokásokról, és asztalaikról *M.S.* —

11. *Politica Trinitas Transsilvanica*, sive Unio Trium in Transsilvania Receptorum Nationum, triaue earum Sigilla, ut et insignia —

12. *Imago Nationis Siculicae*. 8. Cibinii 1791

1791. mely magyarra is fordítottatott L. S. K. által és ki jött 8. Kolo'sv 1806.

13. *Diaetae seu Comitia Transsilvanica eorumque Decreta* 4. Cibirii et Claudiopoli 1791. Pars. I^a.

14. K. *Ajtai készítésű Spanyol viasz*, vagy annak készíthetése módja, egy emlékezetes Toldalékkal, 's valami szükséges jelentéssel írta 1790-be MS. mely kevés hijjánossággal impurumban nálam megvagyon.

15. K. *Ajtai Dohány* vagy annak termesztésére szolgáló útasítás. —

16. K. *Ajtai Szkumpia*, vagy a' *Rhus Coriaria* termesztése módja és annak haszna 8. s. l. 1796.

17. *Nomenclatura Botanica*, vagy fűszeres esméret, melyet írt 1780-ba és Molnár János Magyar könyv-házába kiadott 1783-ba úgy Veszelszki Antal is rövidebben fa és fűszeres nevet viselő könyvébe 8. Pesten 1798-ba.

18. *Flora Transsilvanica*, az Erdélyi Tartományos plántákról. MS.

19. A' Székely Nemességről is írt ily czim alatt: *Nobilis Siculus non pluribus obligatur in Principem, quam Nobilis Hungarus*. —

20. Az Erdélyi Nemessek' *Cathalogussa*; melybe magyarul és A. B. C. rendi szerént a' nevezetesebb Familiák, és személyek voltak leírva — de ezen közelebb említett, és sok árcusokból álló nagyobb részünt purizálva vólt három darab munkáji, melyeket öregségében Házánál láttam, hová lettek, a' maga által írt Biographiájával együtt, nem tudhatom?

Mind ezen Munkáijából, melyeket hivatala, és gazdasága folytatása alatt mellesleg érkeztve készített, meglehet az ő munkásságát, 's Tudományát is ítélni — vóltanak még is olyanok a' kik őtet Tudomány nélkül való embernek mondták, mint Professor N. Úr is szemembe monda, mint atyafinak ez előtt egynehány esztendőkkel midőn egy publicum examen alkalmatosságával privat

discursusban azt kérdé töllem: mit tsinál BENKŐ?
's feleletem után ezt mondá: Tudomány nélkül
való ember volt szegény! nagyon megtetszett raj-
ta midőn ide jött vala Professornak; melyre én
tsak azt felelém viszá: Bár a' tudósok annyit hasz-
nálnának a' Hazának, a' megnyit ő használt mun-
káival ha tudatlan volt is! 's ezzel elhalgatánk. —
Váltak mások olyanok is, a' kik őtet munkájiért
nagyra betsüllötték, 's midőn a' neve előfordult,
immortalis Benkőnek nevezték; élete' jobb idő
szakaszszába különös belső barátságot tartott a-
ma nagy hírű, és méjj Tudományú, de hamar el-
hólt M. Vásárhelyi Professor *Fogarasi Pap Jó-
'seffel*, egymást tréfából Sogórnak szokták vala
szóllítani, kit midőn több ízben is M. Vásárhe-
lyen meglátogatott; 's környülállásihoz képest
nála mulatván haza indúlt, *Fogarasi* őtet a' szom-
széd falun Koronkán túl is el-szokott volt kísér-
ni, másokat pedig az útsza ajtajáig is igen rit-
kán; ezen kedves Baráttját midőn 1785-ben az ha-
lál nem tsak neki, hanem a' két Magyar Hazá-
nak szomorúságára elragadta, annak életét, Öz-
vegye' kérésére folyó beszédbe, és egy versekbe
foglalt Mesés panaszos perbe leírta, ezzel végez-
vén azt bé:

Félen falu helyen erdei mezei

Munkások közt lakó Poeta versei;

De ne szó hangját nézd, hanem a' szívemet,

Melyel kesergettem elszaladt Hívemet.

Hív barátom én is feléd kívánczozom,

Kevés idő múlva veled találkozom.

melyel én is ezen kis irásomat egyik vér attyafia,
's nevezetesen a' Botánicában tanítvánja bé rekész-
tem 1820-ban October 4-én K. Ajtán az édes anyám
Házánál, hól mintegy hónapig mulaték.

Árkosi Benkő Ferencz mk.

Szószólló M. Vásárhelyen.